7/707 212 -3-

ÇOK ACELE SÜRELİ

T.C.
TARIM ve KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı

SAYI : KDD.S.Ö.1.01/3036
KONU : Yazılı soru önergesi

ANKARA
2 ARALIK 1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : Tokat Milletvekili Sayın M Ergün DAĞCIOĞLU'nun 14.10.1999 Tarih ve 7/707/2183 esas sayılı yazılı soru önergesi.

İlgide kayıtlı yazılı soru önergesiyle ilgili bilgiler aşağıya çıkarılmıştır :

Sebze tohumluklarının Türk çiftçisinin hizmetine sunulabilmesi için, yurtiçinde öncelikle tescilli, üretim izinli veya ticari tohumluk olarak, kayıt altına alınmış çeşitlerden olması gerekmektedir. Elif-190 domates çeşidi de, ülkemiz araştırma kuruluşlarınca denemeye alınmış ve deneme sonuçlarının, mevcut çeşitlere göre, üstün özellikler göstermesi nedeniyle 1991 Yılı'nda kayıt altına alınarak, yurda girişine izin verilmiştir. O günden bu yana, her yıl birçok yeni domates çeşidinin devreye girmesine rağmen, Elif-190 çeşidi hala aranan çeşitler arasında yerini korumaktadır. Bu çeşit, ülkemizde domates tarımı yapılan başka bölgelerde de yetiştirilmektedir. Bu çeşit ile ilgili olarak, bu güne kadar Bakanlığımıza intikal etmiş herhangi bir şikayet veya olumsuz bir tespit söz konusu olmamıştır.

Soru-1 : Kazova Bölgesi'nde, kaç dönüm arazide sırık domatesi ekilmekte ve ortalama üretim miktarı ne olmaktadır ? Bu yılki domates satış fiyatında, geçen yıla göre bir düşüş var mıdır; varsa bunun nedeni nedir ?

Cevap : Kazova'da yaklaşık 20.000 da. alanda sırık domates üretimi yapılmaktadır.1998 Yılı'nda ortalama verim miktarı 9 ton/da. olmuştur. Çeşitli nedenlerden dolayı, 1999 Yılı verim ortalamasının, henüz hasat tamamlanmamış olmasına rağmen, 9 ton/da. olacağı tahmin edilmektedir.

1998 Yılı ortalama domates satış fiyatı 60.000 TL/kg. olarak gerçekleşmiştir. 1999 Yılı ortalama satış fiyatı, henüz hasat tamamlanmamış olmasına rağmen, şu günlerde 50.000 TL/kg. civarında seyretmektedir. Dış Pazar fiyatlarındaki düşüş ve ihracatın az olması nedeniyle domates satış fiyatında böyle bir düşüş beklenmektedir.

Soru-2 : İsrail'den ithal edilen Elif-190 isimli sırık domates tohumluğu hangi firma tarafından ithal edilmektedir? Bu tohumluktan, baharda ekim için Kazova çiftçisine satılanların cinsi, miktarı, kalitesi ve fiyatı ile toplam değeri ne kadardır ?

Cevap : Elif-190 domates tohumluğu, Türkiye'ye Sera Tarım A.Ş. Firması'nca İsrail'in Zeraim Firması'ndan ithal edilmektedir. Söz konusu tohumluk için, 1999 Yılı'nda ülke genelinde 300 kg. civarında ithal izni verilmiş olup, bunun 50 kg. kadarı (10 gramlık 5000 paket) anılan bölge yetiştiricisine dağıtılmıştır. 1999 Yılı bahar döneminde, üç bin adetlik bir paket tohumluğun satış fiyatı 60.000.000 TL. olmuştur. Vadeli satışlarda bu fiyat 103.000.000 TL' na kadar çıkmaktadır. Tokat İli'nde Elif-190 domates tohumluğuna ödenen toplam tohumluk bedeli, yaklaşık 300 milyar TL. dır.

Soru-3 : İthalatçı firmanın, aynı tohumluğu Antalya'da yerli olarak üretip, İsrail'den ithal edilmiş gibi göstererek, piyasaya sürdüğü doğru mudur ? Doğruysa bu tohumluğun kalitesi, kaçıncı döl olduğu, çimlenme gücü ve hastalıklara karşı mukavemeti ile verim durumu bilinmekte midir ?

Cevap : Bakanlığımız taşra teşkilatı, illerinde satılan tohumluklarının kontrolünden sorumludur. Ancak ithalatçı firmanın, aynı tohumu Antalya'da yerli olarak üretip, İsrail'den ithal edilmiş gibi gösterdiğine dair, Bakanlığımıza ulaşan herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Soru-4 : Bakanlığınız, söz konusu tohumluğun üretimi, ithalatı ve arazi üzerindeki uygulaması sırasında, fiyat ve teknik açıdan herhangi bir denetleme yapmış mıdır? Yaptıysa alınan sonuçlar ne olmuştur ?

Cevap : Söz konusu tohumluk, gerek 6968 Sayılı Zirai Karantina Kanunu'nda gerekse 308 Sayılı Kanun' da belirtilen nitelik ve standartlara uygun olmak zorundadır. Diğer taraftan, Bakanlığımız taşra teşkilatı, üreticinin teknik açıdan ihtiyaç duyduğu tüm bilgileri, arazide çiftçi ziyaretleri ile üreticiye kazandırmaktadır. Benzer şekilde, üretilen ürünlerin tür ve çeşidine uygun yetiştirme teknikleri konusundaki yayım hizmetlerini de, yine arazide yaptığı bire

bir çiftçi ziyaretleri ile yürütmektedir. Tohumlukların çimlenme standardına uygunluğu konusundaki denetimler ise devam etmektedir.

Tohumluk fiyatları, 04.12.1983 Tarih ve 18241 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan kararname ile serbest bırakılmıştır. Bu nedenle tohumlukların fiyat yönünden denetimleri, ülkemiz koşullarında Bakanlığımızın sorumluluğu dışında kalmaktadır. Çünkü, ülkemizde tohumluk fiyatları, serbest piyasa koşullarında oluşmaktadır.

Soru-5 : Daha önce dönümden 10 ton domates alınan bölgede, verimin ortalama 4 tona düştüğü iddia edilmekte ve bu hususta çiftçilerden yoğun şikayetler alınmaktadır. Bakanlığınızca, bu yılki verim düşüklüğünün sebebi nedir?

Cevap : Bölgede, 1999 Yılı'nda dekardan alınacak ürün miktarında, 1-2 tonluk bir düşüş olacağı tahmin edilmektedir. Verimdeki bu düşüşün sebebi, birim fiyatların düşük oluşmasından dolayı, üreticilerin bakım işlerini askıya almalarıdır. Üretici birim fiyatlarının, Ağustos-1999 Ayı içinde 30.000TL/kg. olarak gerçekleşmesi, üreticinin yüksek bakım maliyetinden dolayı bakım işlerini durdurmasına neden olmuştur. Bakımlı parsellerdeki ürünlerde herhangi bir hastalık veya problem görülmezken, bakımsız parseller yoğun hastalık enfeksiyonuna maruz kalmışlardır. Ayrıca, bazı üreticilerin Bakanlığımız İl müdürlüğü ile olan ilişkilerinin beklenen düzeyde olmaması nedeniyle sulama, gübreleme, koltuk alma, ilaçlama vs. gibi kültürel işlemlerin eksik veya yanlış yapılmasının da, verim üzerinde direkt etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen, bölgede ortalama verimin 9 ton/da düzeyinde olacağı tahmin edilmektedir.

Soru-6 : Kazova'da; kuruma, erken yaprak yanıklığı, bakteri solgunluğu ve mildiyö hastalıklarının sebebi tespit edilebilmiş midir ? Verim düşüklüğünde bu hastalıkların rolü ne kadar olmuştur ? Verim düşüklüğü ve hastalıkların, kullanılan tohumla ve özellikle de Elif-190 adlı tohumla bir ilişkisi var mıdır ?

Cevap : Kazova'da, yıllardan beri solanaceae familyasına ait türlerden yoğun olarak domates üretimi yapılmaktadır. Bu durum, bazı hastalık etmenlerinin bölgede yığılmasına neden olmuştur. Erken yaprak yanıklığı, mildiyö ve bakteriyel solgunluk gibi hastalıklar bölgeye yerleşmiştir. Bunlardan mildiyö hastalığının, tohumla bulaşması teknik açıdan mümkün değildir. Erken yaprak yanıklığı ve bakteriyel solgunluk hastalıkları ise, tohumla bulaşabildikleri gibi, daha çok

hastalıklı bitki artıklarıyla ve topraktan bulaşmaktadırlar. Bu nedenle bu hastalıkların sadece tohumla bulaştıklarını ifade etmek, yanıltıcı olacaktır. Bu arada, Ağustosun ikinci yarısından itibaren meydana gelen yağışlarda, üreticilerin gerekli önlemleri almamaları sonucunda da, bölgede enfeksiyonların hızı artmıştır.

Firmanın çeşit kataloğunda Elif-190 domates tohumluğunun, verticilium, fusarium, fusarium-2 ırkı ve tütün mozaik virüsüne dayanıklı olduğu belirtilmektedir.

Ancak erken yaprak yanıklığı, mildiyö ve bakteriel solgunluk gibi hastalıklara dayanıklılığı ve tolerans derecesi hakkında, herhangi bir kayda rastlanmamaktadır.

Soru-7 : Son bir ayda, tarlada kuruyan ürün dolayısıyla toplam ne kadar kayıp meydana gelmiştir; zarar oranı nedir? Uğranılan zarar ve domates fiyatlarının düşüklüğü nedeniyle bölge çiftçisi, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ziraat Bankasına olan borçlarını ödeyememektedir. Kazova çiftçisinin, Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borç faizlerinin dondurularak, bir yıllığına ertelenmesini düşünüyor musunuz ?

Cevap : Ankara Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsüne gönderilen örneklerin tahlil sonuçlarından, son bir ayda bölgede meydana gelen kurumanın, phytophtora sp.. alternaria sp., fusarium oxysporumdan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Kuruma nedeniyle meydana gelen verim kaybı dekara 2 ton olup, sırık domates ekiliş alanlarındaki toplam kayıp, 20-40 bin ton civarındadır. Tokat İli'nde ekilişi yapılan toplam domates çeşitlerinin %67-70'i, Elif-190 domates tohumluğudur. Bu verim düşüklüğü, ekilişi yapılan sırık domates çeşitlerinin tümünde görülmüştür.

Ülkemizde, tohumlukların asgari çimlenme standardına göre, domates tohumunun asgari çimlenme oranı %75 tir. Bu oran ticari sebze tohumluklarında oldukça düşüktür. Bu oran, üreticilerin fide üretimi aşamasındaki bazı hatalarıyla %50'ye kadar düşmektedir. Belirtilen standart üzerinden üretim yapılsa dahi, maliyet %25 oranında artmaktadır. Çimlenme standardının mevzuatta düşük olmasının, sadece Tokat İli'ndeki maliyeti 125 milyar TL. dır.

7/707 216

Asgari çimlenme standardının düşük olması, tohumluk denetim hizmetlerini olumsuz yönde etkilemekte ve tohumlukların çimlenme oranları ile ilgili çiftçi şikayetlerini artırmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

H. Y. Gökalp

Prof. Dr. Hüsnü Yusuf GÖKALP
Bakan

DAĞITIM :

Gereği İçin :
T.B.M.M.Bşk.lığı

Bilgi İçin :
Başbakanlık